

Lähtettäjä:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

Vastaanottaja:

Helsingin kaupunki, Kirjaamo
PL 10 00099 Helsingin kaupunki
helsinki.kirjaamo@hel.fi

Mielipide Östersundomin osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry:n (rek.nro 116.353, 3789 jäsentä loppuvuonna 2021) tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdysiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (entinen Uudenmaan maakunta sekä Sipoo entisellä Itä-Uudellamaalla).

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry on tutustunut nähtävillä olleeseen Östersundomin osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan ja lausuu siitä mielipiteenään seuraavaa.

Yleistä

Östersundomin alueen osayleiskaavoituksen tarkoituksena on mahdollistaa raideliikenneyhteyteen perustuvan kaupunginosan suunnittelu ja toteutus. Nyt nähtävillä olleen aineiston perusteella osayleiskaavan suunnittelualue on KHO:n keväällä 2021 kumoamaa Östersundomin kuntien yhteistä yleiskaavaa rajatumpi. Pidämme nyt alkanutta kaavahanketta oivallisena mahdollisuutena Östersundomin alueen maankäytön suunnittelulle siten, että alueen huomattavat luontoarvot huomioidaan aiempaa vahvemmin ja yhdyskuntarakennetta koskeissa ratkaisuisa edetään luonnon monimuotoisuuden tarpeita korostaen.

Suunnittelun lähtökohdat

Osayleiskaavoituksen keskeisenä lähtökohtana osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa mainitaan se, että alueelle suunniteltavasta maankäytöstä ei aiheudu merkittäviä haitallisia vaikutuksia Natura-alueille. Maankäytön suunnittelussa on tärkeää huomioida ja pyrkiä minimoimaan jo kaavaprosessin tässä vaiheessa sekä Mustavuoren lehdon ja Östersundomin lintuvesien että Sipoonkorven Natura-alueille kohdistuvia yhteisvaikutuksia ja arvioitava suunnittelualueen maankäytön haitallisia vaikutuksia myös varsinaisia Natura-alue-rajauksia laajemmin. Prosessin tässä vaiheessa tulee myös osoittaa muut luonnonsuojelualueet

ja tunnistaa suunnittelualueen muut tärkeät luontoalueet, ekologiset yhteydet sekä virkistysalueet ja suojella nämä kohteet asianmukaisilla kaavamerkinnöillä. Tämä on ensisijaisen tärkeää siksi, että osayleiskaava on viimeinen suunnittelutaso, jolla koko alueen maankäytön yhteisvaikutuksia voidaan arvioida riittävän kattavasti.

LSL 65 §:n mukaiset Natura-arvioinnit tulee tehdä asianmukaisesti sekä Mustavuoren lehdon ja Östersundomin lintuvesien että Sipoonkorven Natura-alueen osalta, ja näissä arvioinneissa tulee huomioida alueisiin ja kriteerilajeihin kohdistuvat vaikutukset myös alueiden ulkopuolisten osien, elinympäristöjen ja viheryhteyksien osalta. Natura-alueiden suojelun tilaan vaikuttaa myös kriteerilajien ja -luontotyyppien tilanne alueiden ulkopuolella. Uudenmaan metsälinnuston nopean taantumisen ja kaavaprosessin pitkän keston vuoksi myös suunnittelualueen linnustoselvitykset tulee päivittää ajantasaisiksi ja kattaviksi. Natura-verkoston ekologinen yhtenäisyys tulee maankäytön suunnittelussa turvata luontodirektiivin 10 artiklan mukaisesti alueiden väliset olemassa olevat ekologiset yhteydet huomioimalla ja suojelemalla.

Esitämme, että osayleiskaavahankkeen maankäytön suunnittelun lähtökohtana huomioidaan Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksen, Vantaan ympäristöyhdistyksen, Sipoon luonnonsuojelijoiden ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin yhdessä laatima Östersundomin alueen varjokaava. Varjokaavaa on maankäytön suunnittelussa syytä tarkastella MRL 9.2 §:ssä tarkoitettuna vaihtoehtona ja huomioida hankkeen ympäristövaikutuksia arvioitaessa.

Tärkeät lintualueet

Suunnittelualueella on useita maakunnallisesti tärkeitä lintualueita. Maakunnallisesti tärkeät lintualueet (MAALI) ovat alueita, joilla on Tringan selvitystyön perusteella arvioitu olevan vähintään maakunnallista merkitystä Uudenmaan linnustolle, ja jotka ovat vähintään maakunnallisesti arvokkaita pesimälinnuston tai muutolla levähtävän linnuston kannalta (Ellermaa 2010). MAALI-alueiden kartoittamisen tarkoituksena on osoittaa linnustolle tärkeät alueet, jotta ne voidaan ottaa kaavoitusta ja muuta maankäyttöä koskevassa päätöksenteossa huomioon.

Suunnittelualue rajautuu luoteisosassaan Sipoonkorpeen. Sipoonkorven seudun MAALI-alue on rajaukseltaan suojelualuerajausta laajempi, laaja ja yhtenäinen metsäalue, joka on metsälinnustoltaan Uudenmaan edustavimpia alueita (Ellermaa 2018b). Pesimäalueena Sipoonkorven seutu on tärkeä eritoten yhtenäistä metsää vaativille lajeille, kuten kehrääjälle, metsäkanalinnuille (metso, teeri, pyy) ja viiru- ja helmipöllölle. Koko Sipoonkorven alueen arvo perustuu osaltaan nimenomaan metsäisen ympäristön laajuuteen. Sipoonkorven eteläosaa myötäilevä itä-länsi-suuntainen viheryhteys ja Sipoonkorven sekä Mustavuoren ja Kasabergetin välinen ekologinen yhteys ovat myös metsälinnuston näkökulmasta erittäin tärkeitä ja merkittäviä.

Sipoonkorven seudun MAALI-alueelle ei tule kaavassa osoittaa lisärakentamista, vaan metsämantereen yhtenäisyyden ja kytkeytyneisyyden takaamiseksi se tulee suojella SL-merkinnällä. Tärkeät ekologiset yhteydet tulee kaavahankkeen edetessä tunnistaa ja suojella, ja niihin kohdistuvista vaikutuksista tehdä ajankohtainen arviointi. Erityisesti pyykannan ja muun metsäkanalinnuston säilymisen kannalta yhtenäisten metsäalueiden ja Sipoonkorven ja Mustavuoren välillä kulkevien viheryhteyksien turvaaminen on elintärkeää (Ellermaa 2010).

KHO:n kumoamassa kaavassa Salmenkallion alue oli merkitty myöhemmin täydennettäväksi suunnittelualueeksi. Salmenkallio kuuluu Itä-Helsingin metsien MAALI-alueeseen, joka niin ikään on metsälinnustoltaan Uudenmaan edustavimpia alueita. Alueen maakunnallisesti edustavimpaan lajistoon kuuluvat mm. erittäin uhanalainen (EN) hömötiainen, vaarantuneet (VU) töyhtötiainen, pyy ja punatulkku

sekä idänuunilintu, kirjosiippo ja pikkusiippo, ja alue on lisäksi merkittävä mm. kehrääjälle, käelle ja valkoselkätikalle (VU) (Ellermaa 2018b). Salmenkallio on sijaintinsa vuoksi tärkeä myös Natura-alueiden yhtenäisyyden ja luontoarvojen turvaamisen kannalta. Lintudirektiivin liitteen I lajeista suunnittelualueen molempien Natura-alueiden perustelajeihin lukeutuvat kehrääjä sekä pyy. Korostamme, että etenkin kehrääjä on hyvin herkkä virkistyskäytön aiheuttamille haittavaikutuksille, ja tämä tulee kaavahankkeessa KHO:n perustelujen mukaisesti huomioida Salmenkallion alueen maankäytön osalta. Sen vuoksi vaadimme, että Salmenkallio tulee osayleiskaavassa suojella SL-merkinnällä. Tämä on tärkeää myös metsäkanalintujen sekä suurten petolintujen, erityisesti sääksen suojelemiseksi.

Östersundomin lintuvesien MAALI-alue taas on maakunnallisesti merkittävä kosteikkolintujen pesimäalue (Ellermaa 2010) ja useiden erilaisten elinympäristöjen ansiosta linnustoltaan monipuolinen lintuvesi, joka sisältyy myös Natura-verkostoon sekä luonto- että lintudirektiivin perusteella. Mustavuori on pääkaupunkiseudun arvokkain lehtoalue, joka niin ikään sisältyy Natura-verkostoon. Östersundomin lintuvesien Natura-alueajukseen kuulumattomat osat tulee yleiskaavassa suojella SL-merkinnällä.

Helsingin tasolla tärkeiden lintualueiden osalta yleiskaavassa tulee suojella Talosaaren metsät ja Talosaaren laitumet SL-merkinnällä tai toissijaisesti vähintään luo-merkinnällä. Talosaaren laitumet ovat vetisimpinä keväänä eräs Helsingin parhaista muutonaikaisista levähdysalueita, ja Talosaaren metsät ovat tärkeä osa suunnittelualueen metsäelinympäristöä (Ellermaa 2018a).

Johtopäätökset

Östersundomin osayleiskaavaprosessissa on arvokas mahdollisuus suunnitella Östersundomin alueen yhdyskuntarakenne ekologisesti kestävällä, muiden lajien elinympäristöt ja elinolosuhteet huomioivalla sekä viheryhteydet ja luonnon monimuotoisuuden turvaavalla tavalla. MRL 42 §:n mukaisten yleiskaavan ohjausvaikutusten vuoksi ja MRL 39 §:n 2 momentissa määrättyjen yleiskaavan sisältövaatimusten täyttämiseksi edellä esitettyjen asioiden huomioiminen jo kaavaprosessin tässä vaiheessa on ensiarvoisen tärkeää.

Helsingissä 7.3.2022

Aleksi Mikola

Puheenjohtaja

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —

Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Lähteet:

Ellermaa, M., Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. Tringa 4/2010–1/2011.

Ellermaa, M., Helsingin tärkeät lintualueet ja merkittävä linnusto 2017. Kaupunkiympäristön julkaisu 2018. (2018a)

Ellermaa, M., Maakunnallisesti tärkeät metsälintujen pesimäalueet Uudellamaalla. Tringa 4/2018. (2018b)